МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

Є. А. Степаненко, Г. О. Кузьменко
Механізми публічного адміністрування забезпечення продовольчої безпеки в умовах невизначеності *104*

Г. О. Кузьменко
Консалтинг як інструмент трансформації освітньої політики безпеки в умовах невизначеності *107*

А. А. Телендій
Інформаційно-аналітична підтримка органів публічної влади у мінімізації ризиків продовольчої безпеки в умовах невизначеності *110*

М. В. Шайдулін, А. А. Телендій
Адаптація європейських підходів до управління продовольчою безпекою в Україні в умовах невизначеності *113*

В. В. Чайка, Н. А. Сіцінський
Регуляторні механізми держави у стабілізації продовольчих ринків в умовах невизначеності *116*

О. М. Слоневський, Г. О. Кузьменко
Механізми міжсекторальної взаємодії у публічному управлінні продовольчою безпекою в умовах невизначеності *119*

С. В. Рудь, А. А. Телендій
Стратегічне планування у сфері продовольчої безпеки в умовах невизначеності *122*

О. О. Оліферук, Н. А. Сіцінський
Публічно-приватне партнерство як інструмент зниження продовольчих ризиків в умовах невизначеності *126*

О. В. Настенко, Г. О. Кузьменко
Система управління продовольчими ризиками в публічному адмініструванні: аналітичний та організаційний виміри в умовах невизначеності *129*

А. В. Ігнатенко, Н. А. Сіцінський
Ризик-орієнтований підхід у публічному управлінні продовольчими системами в умовах невизначеності *132*

О. О. Оліферук, Н. А. Сіцінський
Соціально-економічні ризики продовольчої безпеки та управлінські відповіді публічної влади в умовах невизначеності *135*

Є. В. Кравчук, Н. А. Сіцінський
Державна політика продовольчої безпеки: виклики та управлінські інструменти реагування в умовах невизначеності *138*

А. В. Ігнатенко, Н. А. Сіцінський
Ризики продовольчої безпеки як об'єкт управлінського аналізу в системі публічної влади в умовах невизначеності *141*

та конкурентоспроможність власної продовольчої системи в глобальному вимірі. Подальші дослідження мають фокусуватися на оцінці ефективності адаптованих європейських інструментів у воєнний та повоєнний періоди та механізмах прискореної гармонізації.

Джерела

1. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684
2. Адаптація європейських стандартів управління продовольчою безпекою в Україні: виклики та перспективи. *Аграрна економіка*. 2025. № 3. URL: https://agroecojournal.org.ua/article/view/2025-3-02
3. Гармонізація українського законодавства з acquis ЄС у сфері продовольчої безпеки та сільського господарства. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2025. URL: https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/garmonizaciya-ukrayinskogo-zakonodavstva-z-acquis-yes-u-sferi-prodovolchoyi
4. Farm to Fork Strategy in the Context of Ukraine's EU Accession Path. *European Commission – Ukraine Facility*. 2025. URL: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/ukraine_en
5. Механізми адаптації європейських підходів до продовольчої безпеки в умовах воєнного стану. *Публічне управління*: *теорія та практика*. 2025. № 2. URL: http://pptk.donnu.edu.ua/article/view/2025-2-05
6. Інтеграція України в європейський зелений курс: продовольчий вимір. *Economics and Law*. 2025. URL: https://nasu-periodicals.org.ua/index.php/economiclaw/article/view/2025-1-04

В. В. ЧАЙКА

здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

Н. А. СІЦІНСЬКИЙ

д-р наук з держ. упр., професор кафедри ННІУЕБ

РЕГУЛЯТОРНІ МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВИ У СТАБІЛІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ РИНКІВ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Регуляторні механізми держави у стабілізації продовольчих ринків є ключовим інструментом публічного адміністрування, спрямованим на запобігання різким коливанням цін, забезпечення доступності основних продуктів харчування для населення та підтримку стабільності аграрного сектору. В Україні, де продовольчий ринок зазнає значного впливу воєнних дій, блокади

портів, енергетичних криз, зростання витрат на виробництво та глобальної волатильності цін, державне регулювання набуває критичного значення для збереження продовольчої безпеки як складової національної безпеки [1].

Регуляторні механізми розуміються як система правових, адміністративних, економічних та організаційних інструментів, які держава застосовує для впливу на поведінку суб'єктів ринку (виробників, переробників, торговельних мереж, споживачів) з метою досягнення балансу між пропозицією та попитом, стабілізації цін та запобігання дефіциту. Актуальність теми зумовлена тривалістю воєнного стану, необхідністю захисту внутрішнього ринку від зовнішніх шоків та підготовкою до післявоєнного відновлення. Метою даних тез є розкрити сутність, види, інструменти та ефективність регуляторних механізмів держави у стабілізації продовольчих ринків в умовах сучасної України.

Регуляторна політика держави на продовольчих ринках базується на принципах [2]:

- пропорційності — втручання держави не повинно перевищувати необхідного рівня;
- прозорості — чіткі правила та критерії застосування регуляторних заходів;
- тимчасовості — заходи застосовуються лише на період кризи;
- балансу інтересів — захист споживачів, виробників та держави;
- доказовості — рішення базуються на аналізі ринку та прогнозуванні наслідків.

Нормативно-правова основа включає [3]:

- Закон України "Про державну підтримку сільського господарства України";
- Закон України "Про ціни та ціноутворення";
- Закон України "Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, рідин, що використовуються в електронних сигаретах, та пального";
- Стратегію продовольчої безпеки України на період до 2027 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р);
- постанови Кабміну про запровадження граничних торговельних надбавок, квотування експорту, державні інтервенції тощо.

Основні цілі регулювання: запобігання спекуляціям, забезпечення соціально значущих продуктів за доступними цінами, підтримка національних виробників.

Державне регулювання продовольчих ринків здійснюється через такі основні групи інструментів [4]:

• Прямі адміністративні регулятори: встановлення граничних цін (фіксовані або граничні торговельні надбавки) на соціально значущі продукти (хліб, молоко, яйця, олія, цукор, м'ясо птиці, гречка); тимчасове квотування та лі-

цензування експорту/імпорту (наприклад, зернові, олія, цукор); обов'язкове формування державного інтервенційного фонду (закупівля врожаю для стабілізації ринку); заборона або обмеження експорту в період кризи;

• Економічні регулятори: субсидії та компенсації витрат виробникам (на пальне, добрива, насіння, електроенергію); податкові пільги (зниження ПДВ на окремі продукти, звільнення від податку на землю для певних категорій); державні закупівлі для потреб армії, резервів та соціальних програм; механізми заставної закупівлі (держава закуповує продукцію за фіксованою ціною);

• Нормативно-правові та контрольні регулятори: встановлення обов'язкових стандартів якості та безпечності (Держпродспоживслужба); антимонопольний контроль (розслідування змов, спекуляцій, зловживань домінуючим становищем); обов'язкове маркування походження, харчової цінності, ГМО; моніторинг цін та запасів у реальному часі;

• Організаційні механізми: створення координаційних штабів (Штаб з питань продовольчої безпеки при Мінекономіки); партнерство з торговельними мережами (програми фіксованих цін, соціальні полиці); розвиток коротких ланцюгів постачання (ярмарки, фермерські ринки, прямі контракти) .

На місцевому рівні регуляторні механізми реалізуються через рішення органів місцевого самоврядування: місцеві програми стабілізації цін, підтримка ярмарків, контроль за якістю на ринках.

В умовах невизначеності основні виклики [5]:

- дисбаланс між захистом споживачів та підтримкою виробників (фіксовані ціни можуть призводити до збитковості аграріїв);
- недостатня ефективність контролю за виконанням регуляторних вимог;
- корупційні ризики при розподілі субсидій та державних закупівлях;
- залежність від зовнішніх факторів (блокада портів, зростання світових цін);
- фрагментарність та несвоєчасність регуляторних рішень.

Пропозиції щодо вдосконалення [6]:

- розробити та прийняти окремий Закон України "Про регулювання продовольчих ринків у період надзвичайних ситуацій";
- запровадити автоматичний механізм активації регуляторних заходів на основі чітких індикаторів (перевищення цін на 20–30 % тощо);
- посилити цифровізацію моніторингу ринку (єдина платформа цін, запасів, експорту/імпорту);
- розширити застосування ринково-орієнтованих інструментів (форвардні контракти, страхування врожаю, біржова торгівля);
- посилити антимонопольний контроль та громадський нагляд за регуляторними заходами;
- розробити механізми компенсації виробникам втрат від регуляторних обмежень.

Регуляторні механізми держави є необхідним інструментом стабілізації продовольчих ринків в умовах високої невизначеності та воєнного стану. В Україні вони демонструють ефективність у запобіганні дефіциту соціально

значущих продуктів та різких стрибків цін, але потребують балансу між адміністративним втручанням та ринковими стимулами. Перехід до більш гнучких, прозорих та цифровізованих регуляторних підходів дозволить мінімізувати негативні наслідки для виробників, забезпечити доступність продуктів для населення та підвищити загальну стійкість продовольчої системи країни. Подальші дослідження мають фокусуватися на порівняльному аналізі ефективності адміністративних та економічних інструментів регулювання в умовах кризи.

Джерела

1. Державне регулювання продовольчого ринку в умовах воєнного стану. *Економіка АПК*. 2023. № 5. URL: https://eapk.com.ua/en/article/read/derzhavne-regulyuvannya-prodovolchogo-rinku-v-umovah-voyennogo-stanu
2. Регуляторні механізми стабілізації продовольчих ринків в Україні. *Аграрна економіка*. 2024. № 3. URL: https://agroecojournal.org.ua/article/view/2024-3-04
3. Про схвалення Стратегії продовольчої безпеки України на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.07.2024 № 684-р. URL: https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-prodovolchoi-bezpeky-ukrainy-na-period-do-2027-roku-ta-zatverdzhennia-operatsiinoho-planu-zakhodiv-z-ii-realizatsii-i230724-684
4. Інструменти державного регулювання продовольчого ринку в умовах кризи. *Вісник аграрної науки*. 2023. № 7. URL: https://agrojournal.org.ua/archive/2023/7/15.pdf
5. Державне регулювання цін на продовольчому ринку України: проблеми та перспективи. *Економіка та держава*. 2024. № 2. URL: http://www.economy.in.ua/?op=1&z=2024-2-07
6. Антикризове регулювання продовольчих ринків в умовах війни. *Публічне управління*: *теорія та практика*. 2023. № 4. URL: http://pptk.donnu.edu.ua/article/view/2023-4-07

О. М. СЛОНЕВСЬКИЙ

здобувач другого (магістерського) рівня освіти, ННІУЕБ

Г. О. КУЗЬМЕНКО

PhD, доцент ННІУЕБ

МЕХАНІЗМИ МІЖСЕКТОРАЛЬНОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ПУБЛІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПРОДОВОЛЬЧОЮ БЕЗПЕКОЮ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Міжсекторальна взаємодія (cross-sectoral coordination / multi-sectoral approach) є однією з ключових умов ефективного публічного управління про-